

Od wczoraj inwestowanie w biogazownie rolnicze jest już łatwiejsze

Obszary wiejskie mogą już zacząć myśleć o tworzeniu nowego rodzaju instalacji będącej alternatywą dla fotowoltaiki, elektrowni wiatrowych czy energetyki konwencjonalnej. Mowa tu o małych biogazowniach rolniczych. Od wczoraj bowiem, tj. od 11 września br., obowiązuje ustawa z 13 lipca 2023 r. o ułatwieniach w przygotowaniu i realizacji inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, a także ich funkcjonowaniu (Dz.U. z 2023 r. poz. 1597; dalej: specustawa biogazowa). Nowe prawo dotyczy wyłącznie tzw. obiektów rolniczych, których realizacja ma być, krótko mówiąc, prostsza – choćby ze względu na ułatwienia na etapie wydawania warunków zabudowy, pozwolenia na budowę czy decyzji o przyłączeniu. Kto zatem będzie mógł skorzystać z ułatwień w inwestowaniu w takie instalacje? Jaka jest dopuszczalna działalność przy takiej inwestycji? Na te i inne pytania odpowiadamy w poniższym poradniku.

Maciej Boryczko
radca prawny,
partner

Walentyna Okuń
associate

Iwona Gielo-Benja
starszy konsultant

Hubert Wiśniewski
radca prawny,
counsel

Kancelaria Gessel

Biogazownie rolnicze mogą nieść nowy impuls do rozwoju systemu energetycznego w Polsce. Do takich wniosków doszliśmy, śledząc tok prac legislacyjnych związanych ze specustawą biogazową oraz analizując jej uzasadnienie. Jaka będzie dynamika rozwoju tego obszaru, zważywszy na to, że obecnie w Polsce istnieją już (nierolnicze) biogazownie?

Głównym atutem biogazowni w kontekście palących problemów związanych z zapewnieniem energii jest możliwość uzyskania stabilnych, sterowalnych i odpornych na zmienne uwarunkowania meteorologiczne i czynniki zewnętrzne instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE). Z uzasadnienia projektu ustawy wynika, że biogazownie rolnicze mogą produkować energię nawet przez 8000 godzin rocznie (90 proc. czasu), w przeciwieństwie do innych instalacji OZE, których sprawność energetyczna waha się od 10 do 30 proc. Dlatego też instalacje te (jako jednostki generacyjne o stabilności i wydajności niemal zbliżonej do jednostek energetyki zawodowej) jawią się jako pożądane i dobre uzupełnienie krajowego potencjału OZE.

Mają one umożliwić wdrażanie gospodarki obiegu zamkniętego na obszarach wiejskich. [ramka 1] Dostępność odpowiednich rodzajów biomasy pochodzących z położonych nieopodal gospodarstw rolnych i zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego ma zapewnić odpowiedni – łatwo osiągalny i tani – wsad fermentacyjny, czyli paliwo dla instalacji.

Polska dysponuje dużym potencjałem surowcowym do produkcji biogazu, w szczególności z produktów ubocznych i odpadowych z produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego. Autorzy ustawy wskazują, że dotychczasowe szacunki, oparte jedynie na surowcach z rolnictwa, wskazywały na możliwość pozyskania ponad 7,8 mld m³ biogazu rolniczego rocznie (2000 MW). Przy uwzględnieniu surowców pochodzących z przetwórstwa rolno-spożywczego istniejący potencjał może być nawet dwukrotnie wyższy.

Z innej jednak strony, mając na uwadze lokalny charakter instalacji biogazowni rolniczych, przyjęto ograniczenia łącznej zainstalowanej mocy elektrycznej na poziomie maksymalnym:

- 3,5 MW albo mocy osiągalnej cieplnej w skojarzeniu nie większej niż 10,5 MW, albo
- rocznej wydajności produkcji biogazu rolniczego nieprzekraczającej 14 mln m³, albo
- rocznej wydajności produkcji biometanu z biogazu rolniczego nieprzekraczającej 8,4 mln m³.

W związku z wprowadzonymi ograniczeniami pojawiają się głosy wskazujące na potencjalne ryzyko opłacalności inwestycji. Może to być kwestia fundamentalna dla powodzenia projektu. Zwłaszcza w kontekście znacznych nakładów inwestycyjnych koniecznych dla realizacji instalacji biogazowej. [ramka 2]

KWESTIE PRAKTYCZNE

Intencją prawodawcy – obok wdrożenia rozwiązań systemowych – jest aktywizowanie podmiotów związanych z obszarami wiejskimi do wprowadzania i bieżącego zastosowania nowych możliwości. Dlatego specustawę biogazową skierowano generalnie (z drobnymi wyjątkami, o czy piszemy niżej) do ściśle określonych w ustawie podmiotów funkcjonujących w otoczeniu wiejskim, które będą mogły realizować ten typ inwestycji. Biogazownia rolnicza ma stanowić dla tych podmiotów swoiste domknięcie całej gospodarki realizowanej w ramach prowadzonych przez nie działalności, pozwalając na użycie do ich zasilania elementów organicznych pozostałych i niewykorzystanych w procesie produkcji. Krąg osób jest szeroki.

20 mln zł

to maksymalna kwota wsparcia, jaką mogą otrzymać rolnicy z programu „Energia dla wsi” na biogazownie rolnicze; dotacja może stanowić do 65 proc. kosztów kwalifikowanych

Podmioty uprawnione

Do grona osób uprawnionych zaliczamy:

1. Osoby (zarówno fizyczne, prawne, jak i jednostki organizacyjne niebędące osobą prawną, np. spół-

Ramka 1

Obszary wiejskie

W Polsce obszary wiejskie zajmują niemal 93 proc. powierzchni. Przyjmuje się, że mieszka na nich lub prowadzi działalność około 30 proc. wszystkich odbiorców energii. To z kolei pozwala przyjąć, że wytwarzanie energii z lokalnego substratu – wsadu do komory fermentacyjnej biogazowni będącego pozostałością z gospodarstwa rolnego lub zakładu przetwórstwa rolno-spożywczego – może wpłynąć na ograniczenie ubóstwa energetycznego. W konsekwencji zapewni to dodatkowe korzyści: redukcję emisji substancji szkodliwych, wzrost zatrudnienia (w związku z budową i utrzymaniem instalacji) oraz większe wykorzystanie tzw. pofermentu jako środka nawozowego wobec zauważalnego kryzysu na rynku nawozów, których istotnym producentem są objęte sankcjami podmioty z Białorusi. ©P

Ramka 2

Co kraj, to pomysł

Z raportu przygotowanego przez Fundację na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa wynika, że biogazownie rolnicze mogą spełniać różne zadania. W krajach Azji, gdzie powstało wiele milionów małych obiektów, biogaz jest wykorzystywany do oświetlenia i gotowania. Z kolei biogazownie w USA rozwiązują głównie problemy ochrony środowiska i produkcji energii. W Europie biogazownie rolnicze spełniają rolę czynnika napędzającego rozwój wielu dziedzin gospodarki. W Danii np. powstały drogie, zautomatyzowane (najczęściej duże), zbiorcze biogazownie centralne. Z kolei we Włoszech, w Wielkiej Brytanii czy Hiszpanii biogazownie spełniają głównie rolę ochrony środowiska. W Austrii zwraca się szczególną uwagę na fermentację odchodów zwierzęcych, upraw energetycznych i poplonów. W Niemczech natomiast spełniają one rolę kompleksowych rozwiązań ochrony środowiska i lokalnych rozproszonych źródeł energii. Polska jest na początku drogi wiodącej do zwiększenia udziału biogazowni w miksie energetycznym. Z uwagi na strukturę kraju i dużą ilość terenów wiejskich stymulowanie rozwoju tego segmentu OZE wydaje się uzasadnione, co potwierdzają dane przedstawiane przez ekspertów. ©P

Ramka 3

Ważne definicje

▶ Przez **gospodarstwo rolne** należy rozumieć (zgodnie z art. 2 pkt 3 specustawy biogazowej w związku z art. 2 ust. 1 ustawy z 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym; t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 333) obszar gruntów sklasyfikowanych w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza, o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej, w tym spółki niemającej osobowości prawnej.

▶ **Dział specjalny produkcji rolnej** nie ma natomiast definicji legalnej w specustawie biogazowej. Należy odwołać się do regulacji podatkowych – ustaw o PIT i o CIT, w których występuje to pojęcie. Przez zaangażowanie w specjalne działy produkcji rolnej możemy rozumieć zaangażowanie w:

- uprawy w szklarniach ogrzewanych powyżej 25 m²,
- uprawy w szklarniach nieogrzewanych powyżej 25 m²,
- uprawy w tunelach foliowych ogrzewanych powyżej 50 m²,
- uprawy grzybów i ich grzybni - powyżej 25 m² powierzchni uprawowej,
- hodowlę drobiu rzeźnego - powyżej 100 szt.: kurczęta, gęsi, kaczkę, indyki,
- hodowlę drobiu nieśnego - powyżej 80 szt.: kury nieśne, kury mięsne, gęsi, kaczkę, indyki, kury,
- wylęgarnie drobiu: kurczęta, gęsi, kaczkę, indyki,
- hodowlę zwierząt futerkowych: lisy i jenoty, norki, tchórze, szynszyle, nutrie (powyżej 50 szt. samic stada podstawowego), króliki (powyżej 50 szt. samic stada podstawowego),
- hodowlę zwierząt laboratoryjnych: szczury białe, myszy białe,
- hodowlę jedwabników - produkcja kokonów,
- prowadzenie pasieki - powyżej 80 rodzin,
- uprawy roślin in vitro,
- hodowlę entomofagów,
- hodowlę dżdżownic,
- hodowlę i chów innych zwierząt poza gospodarstwem rolnym: krowy powyżej 5 szt., cielęta powyżej 10 szt., bydło rzeźne powyżej 10 szt., tuczniki powyżej 50 szt., prosięta i warchlaki powyżej 50 szt., chów i hodowla owiec powyżej 10 szt., tucz owiec powyżej 15 szt., konie rzeźne, konie hodowlane, hodowlę ryb akwariowych - powyżej 700 dm³ objętości akwarium, hodowlę psów rasowych, hodowlę kotów rasowych. ©P

ki osobowe, takie jak: spółka jawna czy komandytowa), które w ramach działalności rolniczej prowadzą gospodarstwo rolne lub dział specjalny produkcji rolnej. [ramka 3 s. C1]

2. Osoby fizyczne – przedsiębiorców wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, których przedmiot wykonywanej działalności gospodarczej obejmuje wytwarzanie energii elektrycznej, ciepła, biogazu rolniczego lub biometanu z biogazu rolniczego.

3. Grupy lub organizacje producentów rolnych – zostały one zdefiniowane w ustawie z 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1145); generalnie taka grupa producentów rolnych prowadzi działalność jako przedsiębiorca mający osobowość prawną (jest np. spółką z o.o. czy akcyjną) po spełnieniu następujących ustawowych warunków:

- została utworzona przez producentów jednego produktu rolnego (zwanego dalej produktem) lub grupy produktów do realizacji co najmniej jednego celu wskazanego w ustawie,
- statut lub umowa wypełnia cele ustawowe,
- żaden z członków, udziałowców lub akcjonariuszy (zwanych dalej członkami grupy) nie może mieć więcej niż 20 proc. głosów na walnym zgromadzeniu, zgromadzeniu wspólników lub walnym zebraniu członków,

- coroczne przychody ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach lub działach specjalnych produkcji rolnej członków grupy stanowią więcej niż połowę przychodów grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona,
- posiada obowiązujące członków grupy zasady produkcji,
- każdy z członków grupy, w każdym roku jej działalności, produkuje oraz sprzedaje do grupy co najmniej 70 proc. wyprodukowanych przez siebie produktów lub grup produktów, ze względu na które grupa została utworzona,

- każdy z członków grupy przynależy tylko do jednej grupy w zakresie danego produktu lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona,
- żaden z członków grupy nie przynależy do organizacji producentów, o której mowa w ustawie o organizacji niektórych rynków rolnych albo w ustawie o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych.

4. Podmioty, które wykonują działalność gospodarczą w zakresie produkcji artykułów rolnospożywczych, ich składowania lub konfekcjonowania, wpisane do centralnego rejestru podmiotów działających na rynku artykułów rolnospożywczych, o którym mowa w art. 12a ust. 1 ustawy z 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolnospożywczych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1688; ost.zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 588).

5. Podmioty będące producentami wina w rozumieniu art. 2 pkt 23 ustawy z 2 grudnia 2021 r. o wy-

Proces inwestycyjny – biogazownie rolnicze

robach winiarskich (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 550), które wyrabiają wino lub moszcz z winogron pozyskanych wyłącznie z upraw winorośli wpisanych do ewidencji winnic położonych na terytorium Polski;

6. Podmioty będące spółdzielniami energetycznymi w rozumieniu art. 2 pkt 33a ustawy z 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1436; ost.zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 1597; dalej: u.o.z.e.), spółdzielniami w rozumieniu art. 1 par. 1 ustawy z 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 648) albo spółdzielniami rolników w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników (Dz.U. z 2018 r. poz. 2073; ost.zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 1681);

7. Podmioty z systemu szkolnictwa wyższego (m.in. uczelnie, Polska Akademia Nauk, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju) – wskazane w art. 7 ustawy z 20 lipca 2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 742; ost.zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 1672);

8. Podmioty będące koordynatorami klastra energii w rozumieniu art. 2 pkt 15a u.o.z.e., składającego się z podmiotów wskazanych w pkt 1-7, działające na obszarze działania tego klastra energii;

9. Podmioty będące spółkami handlowymi, w których akcje lub udziały posiada przynajmniej jeden z podmiotów wskazanych w pkt 1-6; to postanowienie wydaje się furtką dla potencjalnych inwestorów, którzy mogą zaangażować się kapitałowo w tworze-

nie nowej instalacji, zabezpieczyć się na jej majątku czy czerpać korzyści, pozyskując energię.

Inni uprawnieni

To nie wszyscy uprawnieni do tworzenia biogazowni rolniczych. Możliwość skorzystania z omawianych regulacji przewidziano bowiem również dla podmiotów, które są związane z sektorem odnawialnych źródeł energii, takich jak spółdzielnie energetyczne, a także koordynatorzy klastra energii. Coraz częstsze powoływanie do życia tych podmiotów jest sygnałem, że na obszarach wiejskich tworzy się energetyka rozproszona (jest ona rozumiana jako wytwarzanie energii elektrycznej, ciepła lub chłodu, paliw stałych, ciekłych i gazowych dla użytku lokalnego przez małe jednostki lub obiekty produkcyjne, które zwykle produkują energię ze źródeł energii odnawialnych lub niekonwencjonalnych, często w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła). Zdaniem ustawodawcy racjonalnym rozwiązaniem było (z punktu widzenia wsparcia rozwoju zarówno samej energetyki, jak i obszarów wiejskich) umożliwienie także wspomnianym wyżej podmiotom przygotowywania i realizacji inwestycji oraz prowadzenia działalności w zakresie biogazowni rolniczej na podstawie przepisów specustawy biogazowej. Ponadto ustawodawca, uznając istotność osiągnięć nauki w ramach rozwoju biogazowni rolniczych, przewidział, że beneficjentami specustawy biogazowej mogą być także podmioty tworzące system szkolnictwa wyższego i nauki oraz działające na rzecz tego systemu.

Inwestycja w biogazownię to ogromny, wręcz miliony koszt. Ustawodawca wziął to pod uwagę. W ramach przyjętych rozwiązań legislacyjnych możliwe jest tworzenie spółek celowych, w których całość albo część akcji bądź udziałów posiadać będzie przynajmniej jeden z określonych w ustawie (i wymienionych powyżej) podmiotów uprawnionych (art. 3 ust. 1 pkt 1-6 specustawy biogazowej). Dzięki temu możliwe będzie zaangażowanie kapitałowe w transformację energetyczną obszarów wiejskich także innych podmiotów, w tym spoza branży rolniczej i przetwórczej. Oznacza to w praktyce szerokie uchYLENIE drzwi dla podmiotów mogących zapewnić pozyskanie kapitału polegające na umożliwieniu wejścia takiego podmiotu do spółki i przyznania mu odpowiedniej uprawnień korporacyjnych zapewniających odpowiedni nadzór albo wręcz kontrolę nad spółką. Jak się wydaje, taka furtka może być atrakcyjna dla podmiotów dostarczających kapitał, dla których zabezpieczenie korporacyjne jest fundamentalne (np. fundusze typu mezzanine czy różne podmioty i fundusze publiczne).

PROCES INWESTYCYJNY

Przypomnijmy, że dotychczas biogazownie były realizowane na podstawie ustawy z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1723; ost.zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 1597). Zastosowanie do nich miały zasady ogólne określone w ustawie z 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 682; ost.zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 1681). [ramka 4] Obecnie regulacje dotyczące biogazowni rolniczych są zapisane w specustawie biogazowej. Wprowadza ona m.in. bardzo istotne z punktu widzenia inwestora ułatwienia w lokalizacji biogazowni rolniczej, spełniającej warunki określone w art. 4 ust. 1 specustawy biogazowej. [ramka 5] Uproszczenia te przyspieszą realizację inwestycji w biogazownię rolniczą w sytuacji, gdy na terenie rolnym obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP), choć można ją prowadzić także, gdy takiego planu nie ma.

Najpierw wnioski

Wspomniane zmiany procesu inwestycyjnego (w stosunku do dotychczas realizowanych inwestycji na zasadach ogólnych prawa budowlanego) obejmują:

Ramka 4

Zmiany innych ustaw

Specustawa biogazowa zmienia regulacje prawa energetycznego co do wydania warunków przyłączenia biogazowni rolniczej do sieci – poprzez dodanie w art. 7 ust. 8g i 8g⁷ odpowiednich postanowień. Zgodnie z tą zmianą podmiot uprawniony (czyli – w uproszczeniu – biogazownia rolnicza) ubiegający się o przyłączenie do sieci informuje dane przedsiębiorstwo energetyczne o spełnianiu przez przyłączaną instalację warunków określonych w art. 4 ust. 1 specustawy biogazowej.

Zgodnie z wprowadzonymi zmianami przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją energii elektrycznej jest obowiązane wydać warunki przyłączenia dla podmiotu uprawnionego w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o przyłączenie do sieci. Dotyczy to biogazowni rolniczej o mocy zainstalowanej elektrycznej nieprzekraczającej 2 MW, nie określając przy tym grupy przyłączeniowej dla tego przypadku. Określenie w tym przypadku 90-dniowego terminu na wydanie warunków przyłączenia jest terminem preferencyjnym w stosunku do terminu 120 bądź 150 dni, odpowiednio dla II lub VI grupy przyłączeniowej – dla obiektu przyłączanego do sieci o napięciu wyższym niż 1 kV wyposażonego w źródło lub magazyn energii elektrycznej, bądź 150 dni – dla I lub II grupy przyłączeniowej. ©

Ramka 5

Klasyfikacja instalacji jako biogazowni rolniczej

Podstawową regulacją specustawy biogazowej jest jej art. 4 ust. 1, który określa, jakie cechy musi mieć dana instalacja biogazowa, aby podlegać tej ustawie. I tak:

„1. Przepisy ustawy stosuje się do biogazowni rolniczej:

- zlokalizowanej na nieruchomości, do której tytuł prawny posiada podmiot uprawniony:
 - prowadzący gospodarstwo rolne lub dział specjalny produkcji rolnej lub wykonujący działalność określoną w art. 3 ust. 1 pkt 4 lub 5,
 - będący osobą prawną albo jednostką organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, w której akcje lub udziały posiada wyłącznie podmiot uprawniony prowadzący gospodarstwo rolne lub dział specjalny produkcji rolnej – z których będzie pochodzić co najmniej część substratów wykorzystywanych w tej biogazowni rolniczej;
- której – w przypadku gdy przedmiotem działalności w tej biogazowni jest wytwarzanie:
 - energii elektrycznej – łączna moc zainstalowana elektryczna jest nie większa niż 3,5 MW,
 - ciepła – łączna moc osiągalna cieplna w skojarzeniu jest nie większa niż 10,5 MW,
 - biogazu rolniczego – roczna wydajność produkcji biogazu rolniczego nie przekracza 14 mln m³,
 - biometanu – roczna wydajność produkcji biometanu z biogazu rolniczego nie przekracza 8,4 mln m³;
- w której do wytwarzania biogazu rolniczego, energii elektrycznej z biogazu rolniczego, ciepła z biogazu rolniczego lub biometanu z biogazu rolniczego wykorzystuje się wyłącznie następujące substraty:
 - produkty rolne oraz produkty uboczne rolnictwa, w tym odchody zwierzęce,
 - produkty z przetwórstwa produktów pochodzenia rolniczego i produktów ubocznych, odpady lub pozostałości z tego przetwórstwa, w tym z przetwórstwa i produkcji żywności, pochodzące z zakładów przemysłowych,
 - biomasę roślinną zebraną z terenów innych niż zaewidencjonowane jako rolne,
 - odchody zwierzęce pozyskane z działalności innej niż rolnicza”. ©

- postępowanie w sprawie wydania decyzji o warunkach zabudowy,
- postępowanie w sprawie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę,
- kwestie związane z wydaniem warunków przyłączenia biogazowni rolniczej do sieci.

W każdym z tych postępowań wnioskodawca będzie samodzielnie weryfikował, czy spełnia warunki związane z możliwością skorzystania z ułatwień, jakie są przewidziane w specustawie biogazowej. Wnioskodawca będzie zobowiązany do przedstawienia oświadczenia, że jest podmiotem uprawnionym w rozumieniu przepisów specustawy biogazowej.

Uwaga! Złożenie oświadczenia niezgodnego z prawdą będzie się wiązało z odpowiedzialnością karną. Jest to konsekwencja przyjętego poglądu, że weryfikowanie statusu podmiotu uprawnionego stanowiłoby zbyt duże obciążenie proceduralne dla organów wydających decyzje i wydłużyłoby niezbędne procedury.

Jeżeli podmiot realizujący inwestycję w zakresie biogazowni rolniczej przestanie spełniać warunki kwalifikujące do realizacji inwestycji na preferencyjnych zasadach, to zobowiązany będzie do poinformowania organu o takiej zmianie w terminie 7 dni. Wówczas zastosowanie znajdą ogólne regulacje dotyczące procesu budowlanego oraz przepisy dotyczące biogazowni rolniczych zawarte w u.o.g.r.l.

Decyzja o warunkach zabudowy

Jednym z elementów procedury inwestycyjnej jest uzyskanie decyzji o warunkach zabudowy – jeśli realizujemy inwestycję na terenie, na którym nie ma MPZP. W tym zakresie przewidziano ułatwienia związane z inwestycją w postaci małej biogazowni rolniczej o mocy zainstalowanej elektrycznej do 1 MW lub wytwarzającej ekwiwalentną ilość ciepła, biogazu lub biometanu (spełniającej warunki określone w specustawie biogazowej). Zgodnie z nimi:

- decyzja powinna zostać wydana w terminie 65 dni, a uchybienie temu terminowi skutkować będzie nałożeniem kary pieniężnej na organ;
- ustalono zamknięty katalog stron w postępowaniu o wydanie decyzji o warunkach zabudowy dotyczącej biogazowni rolniczej; są nimi:
 - wnioskodawca,
 - podmioty, którym przysługują ograniczone prawa rzeczowe względem nieruchomości lub inne prawa trwale ograniczające własność nieruchomości, oraz
 - właściciele i użytkownicy wieczysti nieruchomości znajdujących się w obszarze, na który inwestycja będzie oddziaływać;
- postępowanie o wydanie decyzji o warunkach zabudowy prowadzone jest w trybie postępowania uproszczonego, z wyłączeniem jednak przepisów o milczącym załatwieniu sprawy;
- wyłączenie stosowania do decyzji o warunkach zabudowy zasady czynnego udziału strony w postępowaniu oraz obowiązku wskazywania przez organ niespełnionych przez podmiot uprawniony przesłanek do wydania decyzji;
- zarówno zawieszenie, jak i podjęcie tak zawieszzonego postępowania może nastąpić wyłącznie na wniosek podmiotu uprawnionego.

Decyzja o pozwoleniu na budowę

Kolejnym etapem procedury inwestycyjnej jest postępowanie w sprawie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę. W tym zakresie organ jest zobowiązany do wydania decyzji w terminie 45 dni od dnia złożenia wniosku o wydanie tej decyzji, a nie jak stanowią ogólne przepisy prawa budowlanego – 65 dni. Naruszenie 45-dniowego terminu przez organy spowoduje wymierzenie kary na ogólnych zasadach określonych w prawie budowlanym, tj. 500 zł za każdy dzień zwłoki. Taką karę może wymierzyć organ wyższego stopnia, o czym mówi art. 35 ust. 6 prawa budowlanego. Procedura będzie miała zatem charakter przyspieszony.

Ułatwienie lokalizacji biogazowni

Specustawa biogazowa zawiera także – jak już wspomnieliśmy – preferencyjne zasady dotyczące umiejscowienia biogazowni przez wykorzystanie istniejących już MPZP.

Powstające biogazownie rolnicze będą co do zasady traktowane jako budynki gospodarcze, co sprawia, że plany opracowane pierwotnie dla takich budynków nie będą musiały być dostosowywane. W konsekwencji specustawa biogazowa zwiększa powierzchnię dostępnych gruntów i pozwala na uniknięcie kosztów wyłączenia gruntów z produkcji rolnej.

Specustawa biogazowa wprowadza także dalsze ułatwienia, jeśli na danym terenie obowiązuje MPZP oraz przewidziano możliwość lokalizacji zabudowy związanej z rolnictwem, produkcją lub magazynowaniem. Jednak nie znajdują one zastosowania, jeśli:

- ustalenia MPZP zakazują lokalizacji takich biogazowni rolniczych,
- powierzchnia gruntów rolnych planowanych do przeznaczenia pod biogazownię rolniczą jest większa niż 1 ha,
- chodzi o użytki rolne klas I-III zmiana, co wymaga zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych.

Uwaga! Biogazownie rolnicze o mocy zainstalowanej elektrycznej większej niż 1 MW lub wytwarzającej ekwiwalentną ilość ciepła, biogazu lub biometanu mogą zostać zlokalizowane na podstawie MPZP z uwzględnieniem

niem odstępstwa uzależnionego od decyzji rady gminy. W tym celu zaproponowano przepisy przejściowe, które w okresie do 31 grudnia 2025 r. umożliwią realizację biogazowni rolniczej niezależnie od istnienia lub ustaleń planu miejscowego, pod warunkiem że inwestycja nie jest sprzeczna ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz uchwałą o utworzeniu parku kulturowego. Decyzję w tym zakresie pozostawiono radzie gminy, która będzie wyrażać zgodę w drodze uchwały o ustaleniu lokalizacji biogazowni rolniczej.

GRUNTY ROLNE PO NOWEMU

Kolejnym ułatwieniem przewidzianym przez specustawę biogazową dla funkcjonowania biogazowni rolniczych jest rozszerzenie definicji gruntów rolnych zawartej w art. 2 ust. 1 ustawy z 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 2409; ost.zm. Dz.U. z 2023 r. poz. 1688; dalej: u.o.g.r.l.). Na podstawie art. 10 specustawy biogazowej do art. 2 u.o.g.r.l. został dodany pkt 3a, który przewiduje, że gruntem rolnym będą także:

- grunty pod budynkami, budowlami i urządzeniami wchodzące w skład biogazowni rolniczej spełniającej warunki określone w art. 4 ust. 1 specustawy biogazowej, tj. spełniającej kryteria biogazowni rolniczej, oraz
- grunty położone między tymi budynkami, budowlami i urządzeniami lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie, tworzące zorganizowaną całość gospodarczą, w tym zajęte pod dojazdy, place składowe, postojowe i manewrowe, śmietniki, miejsca magazynowania odpadów i ogrodzenia.

WAŻNE! Warunkiem uznania gruntów za rolne, na których mogą powstawać biogazownie rolnicze, jest to, aby ich łączna powierzchnia nie była większa niż 1 ha i aby wchodziły one w skład gospodarstwa rolnego. Przekroczenie tej wielkości obszarowej spowoduje, że nie będzie on uznawany za grunt rolny.

Rozszerzenie definicji gruntów rolnych ma istotne, także finansowe, znaczenie dla podmiotów prowadzących biogazownie. Przekłada się ono bowiem na brak konieczności wyłączenia wspomnianych gruntów z produkcji rolnej przed rozpoczęciem inwestycji budowlanej polegającej na realizacji biogazowni rolniczej. Tym samym odpada obowiązek zapłaty jednorazowej należności oraz opłat rocznych – zasadniczo dziesięciu, z których każda stanowi 10 proc. jednorazowej należności. Ponadto rozszerzenie definicji powoduje, że grunty te nadal będą objęte podatkiem rolnym, zamiast podatkiem od nieruchomości, który zazwyczaj jest wyższy niż podatek rolny.

Kluczowa powierzchnia

Zgodnie z art. 6 ust. 2 specustawy biogazowej (powtarza on treść wspomnianego nowego pkt 3a w art. 2 u.o.g.r.l.) do gruntów rolnych planowanych do przeznaczenia pod biogazownię rolniczą zalicza się grunty zajęte pod budynki, budowle i urządzenia wchodzące w skład biogazowni rolniczej, a także grunty położone między tymi budynkami, budowlami i urządzeniami lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie, tworzące zorganizowaną całość gospodarczą, w tym zajęte pod dojazdy, place składowe, postojowe i manewrowe, śmietniki, miejsca magazynowania odpadów i ogrodzenia.

Określona kategoria podmiotów, tj.:

- podmiot wykonujący działalność gospodarczą w zakresie produkcji artykułów rolni spożywczych, ich składowania lub konfekcjonowania, wpisany do centralnego rejestru podmiotów działających na rynku artykułów rolni spożywczych,
- podmiot będący producentem wina w rozumieniu ustawy o wyrobach winiarskich, który wyrabia wino lub moszcz z winogron pozyskanych wyłącznie z upraw winorośli wpisanych do ewidencji winnic położonych na terytorium Polski
 - może w związku z tym realizować biogazownię rolniczą spełniającą warunki określone w art. 4 ust. 1 specustawy biogazowej na terenach, na których zgodnie z MPZP możliwa jest realizacja zabudowy związanej z rolnictwem, produkcją lub magazynowaniem. Warunkiem takiej lokalizacji jest to, aby m.in. powierzchnia gruntów planowanych do przeznaczenia pod biogazownię rolniczą nie była większa niż 1 ha.

Opisanego wyżej ułatwienia dotyczącego lokalizacji biogazowni oraz sposobu obliczania powierzchni 1 ha zajętej pod biogazownię nie będzie jednak można zastosować do biogazowni rolniczych o mocy zainstalowanej elektrycznej większej niż 1 MW, w przypadku gdy przedmiotem działalności jest wytwarzanie energii elektrycznej lub ekwiwalentnej ilości ciepła, biogazu lub biometanu (odpowiednio 3 MW, 4 mln m³, 2,4 mln m³), w przypadku biogazowni o innym przedmiocie działalności.

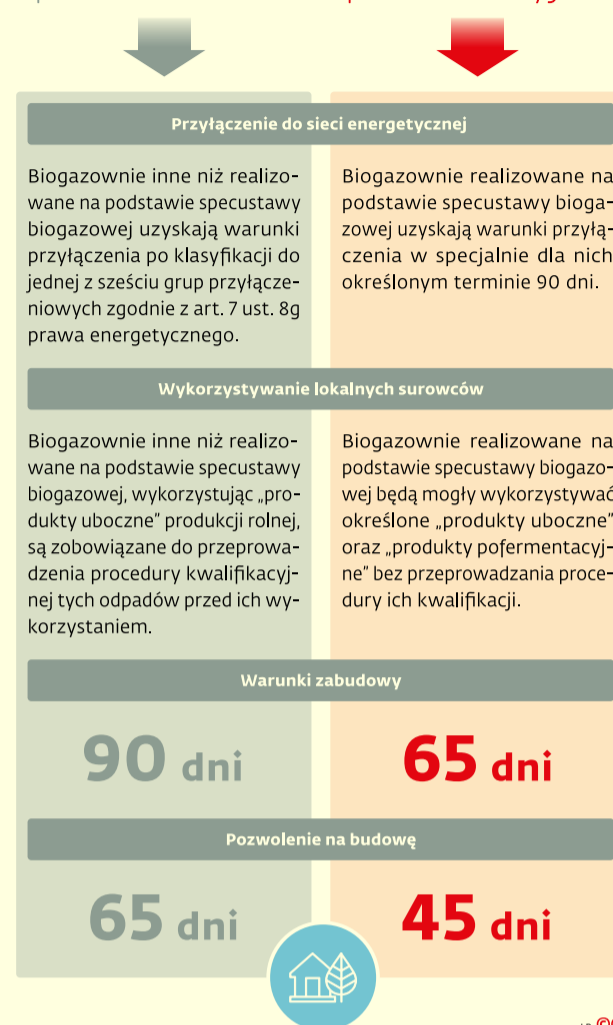
Są wątpliwości...

Warto wskazać, że regulacje specustawy biogazowej budzą wątpliwości, czy rozszerzenie definicji gruntu rolnego dotyczy także tych biogazowni rolniczych, które przekraczają wskazane powyżej parametry mocy, przy zachowaniu powierzchni 1 ha zajętej pod biogazownię. Problem może się wydać teoretyczny, jak bowiem zwracały uwagę podmioty zgłaszające swoje uwagi w procesie konsultacji społecznych, biogazownie rolnicze o większej mocy

Porównanie regulacji

Ścieżka podstawowa

Ścieżka preferencyjna

wymagają zdecydowanie większej powierzchni niż 1 ha, niemniej jednak nie można wykluczyć, że interpretacja definicji będzie sprawiała kłopoty. W naszym opinie definicji nie powinno się odnosić do mocy biogazowni rolniczych, a jedynie do tych kryteriów, które zostały wprost określone w pkt 3a nowo dodaną specustawą biogazową do art. 2 u.o.g.r.l.

W kontekście rozszerzonej definicji gruntu rolnego trzeba wskazać na przepisy przejściowe przewidziane specustawą biogazową. Zgodnie z jej art. 25 do postępowań o wyłączenie z produkcji użytków rolnych przeznaczonych pod realizację inwestycji w zakresie biogazowni rolniczych, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie specustawy biogazowej, tj. przed 11 września 2023 r., stosuje się przepisy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych w brzmieniu sprzed wejścia w życie specustawy biogazowej.

...oraz wyjątki

Wyjątkiem jest sytuacja, gdy podmiot, który wnioskował o wszczęcie postępowania w sprawie wydania decyzji o warunkach zabudowy, złoży organowi, przed którym toczy się to postępowanie (staroście):

- oświadczenie o tym, że jest podmiotem uprawnionym w rozumieniu specustawy biogazowej (do prowadzenia biogazowni rolniczej) oraz że biogazownia rolnicza spełnia warunki z art. 4 ust. 1 specustawy biogazowej (jest to samo oświadczenie, które podmiot uprawniony składa wraz z wnioskiem o wydanie decyzji o warunkach zabudowy lub pozwolenia na budowę dla biogazowni rolniczej) oraz
- wniosek o zastosowanie w trwającym postępowaniu przepisów specustawy biogazowej oraz ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych w brzmieniu nadanym specustawą biogazową.

Wówczas zastosowanie znajdą nowe regulacje wprowadzone specustawą biogazową. Dzięki temu podmiot uprawniony będzie mógł skorzystać z rozszerzonej definicji gruntów rolnych i uniknąć konieczności wyłączenia gruntów z produkcji rolnej, o ile oczywiście zostaną spełnione opisane powyżej warunki zaliczenia gruntów zajętych na cele biogazowni rolniczej. Starosta, który stwierdzi spełnienie tych warunków, powinien umorzyć postępowanie o wyłączenie z produkcji rolnej.

Ponadto w przypadku gruntów już wyłączonych z produkcji rolnej pod biogazownię rolniczą prowadzoną przez podmiot uprawniony (dysponujący tytułem prawnym do tego gruntu) i mieszczących się w rozszerzonej definicji gruntu rolnego wprowadzonej specustawą biogazową właściciel może złożyć wniosek o stwierdzenie wygaśnięcia decyzji o wyłączeniu z produkcji rolnej tego gruntu. Jej wygaśnięcie stwierdza organ, który wydał tę decyzję w pierwszej instancji. Warto wiedzieć, że zapłacona jednorazowa należność oraz opłaty roczne z tytułu wyłączenia z produkcji rolnej nie podlegają zwrotowi, jednak odpadnie obowiązek uiszczania kolejnych opłat rocznych. Starosta przekazuje decyzję stwierdza-

jąca wygaśnięcie organowi prowadzącemu ewidencję gruntów i budynków. Ten na wniosek właściciela gruntu przywraca właściwe oznaczenie użytku gruntowego i rodzaju budynków (odpowiednio z terenów przemysłowych na grunty rolne zabudowane i z budynków przemysłowych lub magazynowych na budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa).

PRZYŁĄCZENIE DO SIECI

Jedną z kluczowych regulacji specustawy biogazowej jest z punktu widzenia praktycznego określenie mechanizmu uzyskiwania warunków przyłączenia (a w efekcie samego przyłączenia) do sieci dystrybucyjnej.

Ograniczenie mocy

Obecnie jednym z największych wyzwań Krajowego Systemu Energetycznego pozostaje przyłączenie nowo powstających jednostek generacyjnych OZE do systemu. Stan sieci energetycznych w Polsce jest niedostateczny w kontekście potrzeb szeroko rozumianego rynku, co jest faktem powszechnie znanym i szeroko komentowanym. Istotne jest to, że stan ten nie jest wynikiem ostatnich działań rządu czy operatora systemu przesyłowego lub operatorów systemów dystrybucyjnych, lecz wieloletnich zaniedbań w rozbudowie i modernizacji systemu przesyłowego/dystrybucyjnego.

Jakkolwiek należy docenić intencje ustawodawcy w zasygnalizowaniu w specustawie biogazowej kwestii przyłączenia do sieci mających powstać nowych biogazowni, to jednak zaproponowane zmiany prawa energetycznego nie eliminują ani nawet istotnie nie łagodzą podstawowego problemu, jakim pozostają niewystarczające moce przyłączeniowe po stronie operatorów systemów dystrybucyjnych. Innymi słowy, przyszły operator biogazowni w dalszym ciągu będzie się musiał zmierzyć z wieloma wyzwaniami, jakie towarzyszą uzyskaniu przyłączenia – tak jak każdy inny inwestor w jednostki OZE.

Jak wynika z art. 4 ust. 1 specustawy biogazowej, aby dana jednostka generacyjna mogła skorzystać z preferencyjnej ścieżki inwestycyjnej określonej przepisami tej ustawy, nie może ona przekraczać określonych limitów mocy w zależności od przedmiotu działalności danej biogazowni. Tak więc, gdy przedmiotem działalności biogazowni będzie wytwarzanie energii, łączna moc zainstalowana elektryczna będzie mogła wynosić maksymalnie 3,5 MW (co nie jest do końca skorelowane z limitem 2 MW określonym w wyżej opisanej ścieżce przyłączenia do sieci), a przy wytwarzaniu ciepła będzie ona mogła być większa niż 10,5 MW. W odniesieniu do biogazu rolniczego ograniczenie zostało wskazane jako roczny wolumen jego produkcji nieprzekraczający 14 mln m³. Z kolei w odniesieniu do biometanu roczny wolumen będzie mógł wynieść maksymalnie 8,4 mln m³.

Ograniczenia mocy mają źródło w założeniu ustawodawcy, że biogazownie powinny mieć charakter lokalny i pokrywać zapotrzebowanie społeczności na poziomie gminy. Dlatego specustawa biogazowa zakłada, że określone limity stosuje się łącznie w odniesieniu do osób lub podmiotów, które posiadają na terenie danej gminy kilka biogazowni rolniczych. Należy przy tym zaznaczyć, że do łącznej wartości wliczać się będzie też instalacje, które posiadać będą inni członkowie rodziny takiej osoby. Ustalenie wspomnianych limitów ma na celu uniemożliwienie korzystania z preferencyjnej ścieżki inwestycyjnej przede wszystkim dużym, profesjonalnym deweloperom OZE, których celem jest tworzenie przedsiębiorstw stricte energetycznych.

OGRANICZENIA W NABYWANIU BIOGAZOWNI ROLNICZYCH

Tak jak wyżej opisane ograniczenia mocowe, tak też ograniczenia możliwości zbywania takich instalacji stanowi wyraz dążenia ustawodawcy do ograniczenia liczby podmiotów mogących skorzystać z okre-

ślonej specustawą biogazową preferencyjnej ścieżki inwestycyjnej.

Z powyższych powodów wprowadzono bezwzględny zakaz zbywania biogazowni powstałych na gruncie przepisów specustawy biogazowej lub oddania ich w posiadanie innemu podmiotowi niż wskazany w przepisach jako uprawniony. W uzasadnieniu projektu specustawy biogazowej wyjaśniono, że chodzi o to, aby „beneficjentem łatwiejszej ścieżki inwestycyjnej nie stały się podmioty nieuprawnione do skorzystania z preferencji”.

A zatem, zgodnie z art. 7 ust. 1 specustawy biogazowej, w okresie pięciu lat od dnia, w którym pozwolenie na użytkowanie biogazowni rolniczej stało się ostateczne, albo od dnia, w którym upłynął termin na zgłoszenie sprzeciwu przez organ nadzoru budowlanego na zawiadomienie o zakończeniu inwestycji w zakresie biogazowni rolniczej, albo od dnia, w którym organ nadzoru budowlanego wydał zaświadczenie o braku podstaw do wniesienia sprzeciwu po zawiadomieniu o zakończeniu inwestycji w zakresie biogazowni rolniczej, o którym mowa w art. 54 ust. 2 prawa budowlanego, podmiot uprawniony nie może wykonywać w tej biogazowni rolniczej innej działalności niż polegająca na wytwarzaniu biogazu rolniczego, energii elektrycznej z biogazu rolniczego, ciepła z biogazu rolniczego lub biometanu z biogazu rolniczego.

W dalszej części tej regulacji wskazano, że czynności polegające na:

1) przeniesieniu własności, użytkowania wieczystego, udziału we własności albo użytkowaniu wieczystym całości albo części nieruchomości, na której jest zlokalizowana biogazownia rolnicza, na inny podmiot niż podmiot uprawniony albo oddaniu całości albo części tej nieruchomości w użytkowanie, dzierżawę lub najem, albo zawarciu innej umowy uprawniającej do korzystania lub pobierania pożytków innemu podmiotowi niż podmiot uprawniony,

2) przeniesieniu własności biogazowni rolniczej na inny podmiot niż podmiot uprawniony albo oddaniu całości albo części biogazowni rolniczej w użytkowanie, dzierżawę lub najem innemu podmiotowi niż podmiot uprawniony, albo zawarciu innej umowy uprawniającej do korzystania lub pobierania pożytków z biogazowni rolniczej przez inny podmiot niż podmiot uprawniony,

3) sprzedaży akcji lub udziałów, przeniesienia całości praw i obowiązków w spółce osobowej oraz czynności prawna obciążająca zarówno rzeczowo lub obligacyjnie akcje, udziały lub prawa i obowiązki w spółce osobowej, w taki sposób, że spółka handlowa przestanie spełniać warunki określone w art. 3 ust. 1 pkt 9 w wyniku tej czynności

– są z mocy prawa nieważne, z wyłączeniem czynności prawnej mającej na celu ustanowienie zabezpieczenia spłaty wierzytelności banku lub innej instytucji finansowej, finansujących lub współfinansujących budowę lub funkcjonowanie biogazowni rolniczej podmiotu uprawnionego lub prowadzenie gospodarstwa rolnego lub działu specjalnego produkcji rolnej przez podmiot uprawniony, lub wykonywanie działalności przez podmiot uprawniony.

Tak daleko idąca sankcja wydaje się skutecznym zabezpieczeniem intencji i założeń ustawodawcy w tym przedmiocie. Niemniej jednak, mając na uwadze, że koszty inwestycji instalacji biogazowej są znaczne (ok. 15 mln zł za 1MW), to omawiane ograniczenia (jak również połączone z nimi ograniczenia podmiotowe) mogą znacząco ograniczyć liczbę podmiotów, które będą zainteresowane skorzystaniem z omawianej preferencyjnej ścieżki inwestycyjnej.

WYKORZYSTYWANIE LOKALNYCH SUROWCÓW

Nowe przepisy mają w założeniu ułatwić wykorzystanie lokalnego potencjału substratu do produkcji biogazu. W rozporządzeniu wykonawczym do spe-

custawy biogazowej wskazane zostanie, jakie substraty nie będą traktowane jako odpad. Oznacza to, że nie trzeba będzie przeprowadzać odrębnej procedury uznania danego przedmiotu lub substancji za produkt uboczny oraz potwierdzania spełnienia warunków uznania takich substancji za produkt uboczny. W uzasadnieniu specustawy biogazowej wskazano wprost, że w rozporządzeniu powinny znaleźć się takie surowce jak: odchody zwierzęce oraz produkty przetworzenia biomasy roślinnej, takie jak np. wywar gorzelniany, wyłoki oraz inne pozostałości pochodzące z przetworzenia surowców rolnych – czyli typowe produkty uboczne działalności rolniczej.

Zagospodarowanie produktów ubocznych

Powyższe regulacje mają na celu utrzymanie lokalnego charakteru biogazowni realizowanych wedle preferencyjnej ścieżki inwestycyjnej. Jakkolwiek na obecnym etapie trudno prognozować, jaki będzie skutek takich regulacji, to nie można jednak wykluczyć scenariusza, w którym w gminach, w których zostanie zrealizowana biogazownia (z wykorzystaniem wyżej opisanej preferencyjnej ścieżki inwestycyjnej) ww. „produkty uboczne” działalności rolniczej staną się pożądanym towarem.

Przepisy przewidują ponadto ułatwienia w wykorzystywaniu produktu pofermentacyjnego. Wymieniony w rozporządzeniu do specustawy biogazowej surowiec będzie mógł być wprowadzany do obrotu bez konieczności uzyskania właściwego pozwolenia. W efekcie ma to umożliwić producentom ich sprzedaż lub zagospodarowanie bez konieczności uzyskiwania określonej decyzji administracyjnej.

W uzasadnieniu projektu specustawy biogazowej wskazano, że koniecznym wymogiem do uznania danego produktu za produkt pofermentacyjny będzie wymóg użycia do produkcji biogazu konkretnych surowców, np. obornika, gnojówki, materiału roślinnego lub innych surowców niezagrożających zdrowiu ludzi, zwierząt lub środowisku. Drugim wymogiem uznania produktu z produkcji biogazu za produkt pofermentacyjny będzie konieczność przeznaczenia go do bezpośredniego rolniczego wykorzystania (cel nawozowy).

zauważając, że inwestorzy i w przyszłości operatorzy takich biogazowni będą musieli zmierzyć się z wyzwaniami towarzyszącymi komercjalizacji swojego produktu, takimi m.in. jak:

Łatwiejsza komercjalizacja produktu

Mimo że specustawa biogazowa określa preferencyjną ścieżkę inwestycyjną, jak również zawiera regulacje ułatwiające wykorzystanie odpadów po produkcji rolnej, to jednak nie ma w niej regulacji mających ułatwić przyszłym operatorom biogazowi komercjalizację produktów w niej powstałych (tj. np. energii elektrycznej czy też biometanu).

Oznacza to, że inwestorzy i w przyszłości operatorzy takich biogazowni będą musieli zmierzyć się z wyzwaniami towarzyszącymi komercjalizacji swojego produktu, takimi m.in. jak:

- konieczność zawarcia umów sprzedaży PPA (ang. power purchase agreements) – polegają one na bezpośrednim zakupie energii elektrycznej od twórcy z OZE; zakwalifikują na długoterminowe ustalenie ceny za energię elektryczną o niższej zmienności niż rynkowa,
- poszukiwanie partnera zajmującego się obrotem energią,
- uczestnictwo w aukcjach OZE.

Wprowadzoną specustawą biogazową preferencyjną ścieżkę inwestycyjną należy oceniać jako ułatwienie dla rolników i innych, szczegółowo opisanych powyżej podmiotów uprawnionych. Jednak już na etapie komercjalizacji produktów powstałych w ramach takich biogazowni preferencyjna ścieżka się kończy, gdyż w obszarze sprzedaży energii lub innych produktów powstałych w biogazowniach specustawa biogazowa nie przewiduje żadnych preferencyjnych regulacji.

©

AUTOPROMOCJA

Umowy o pracę, zlecenia oraz o dzieło

– wszystko, co trzeba o nich wiedzieć

W poradniku wyjaśniamy, jak prawidłowo zawierać umowy, co powinno się w nich znaleźć, jakie dokumenty i formalności towarzyszą zawarciu umowy. Ponadto omawiamy zasady bezpiecznego rozwiązywania umów o pracę oraz aspekty związane z zatrudnianiem cudzoziemców.

KUP sklep.infor.pl